

■ „Dijalozi s baštinom“ radom Josipa Višnjića iz Hrvatskog restauratorskog zavoda prezentirali su kasnoantički obrambeni sustav claustra Alpium Iuliarum u Hrvatskoj. Ovaj sustav izgrađen je s ciljem obrane Rimskog Carstva, dakle antičke Italije. Bio je to sustav utvrda i obrambenih zidova s kulama gradenima na pravcima glavnih prometnica koje su iz provincija Norika, Panonije i Dalmacije vodile u Italiju.

Sustav claustra Alpium Iuliarum, kako ih imenuje povjesničar iz 4. st. Amijan Marcellin, dao je graditi car Galijen, a nastavili njegovi nasljednici Klaudije II. Gotski i Aurelian, kako bi zaustavili barbarske horde

Ministarstvo kulture, Konzervatorski odjel u Slavonskom Brodu

NOVI PRILOZI POZNAVANJU POVIJESNOG NASLJEĐA I KULTURNIH DOBARA BRODSKOG POSAVLJA

Baština - info

INFORMATIVNO-EDUKATIVNI IZBOR IZ STRUČNIH MATERIJALA ARHIVA MINISTARSTVA KULTURE (280)

Piše: Željka Perković,
diplomirani inženjer
arhitekture,
procelnica

Stručni skupovi i izdavačka djelatnost u konzervatorskoj struci (VII. dio)

Prikaz prostora s dijelom Claustra (crveno)

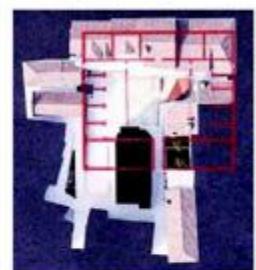
Studena - pogled na stanje pri arheološkim istražnim radovima

Ogled na dio zida kod Studene nakon konzervacije

Vizualizacija mogućeg izgleda dijela Claustra Alpium Iuliarum

Pogled na detalje riječkog Principija u projektu arheološkog parka i izvorni dijelovi povijesnog kompleksa danas

- Akvileje.

Ostaci struktura sačuvani su uglavnom u vidu razasutih nakupina kamena koje se pružaju krajolikom prateći pritom konfiguraciju terena i prilagođavajući mu se. Iz tog su razloga ostaci sustava danas teško prepoznatljivi, a njihovo otkrivanje i dokumentiranje iziskuje intenzivne terenske preglede po teško pristupačnim područjima. Tijekom posljednjih stotinjak godina obavljen je cijeli niz istraživanja koja su dovela do današnjeg stupnja poznavanja ovog iznimnog sustava obrane, međutim njegova kompleksnost i stupanj očuvanosti pojedinih segmenata uzrokuje konstantno širenje spoznaja i nadogradnju korpusa ove spomeničke cjeline.

Nastanak Claustra Alpium Iuliarum seže u drugu polovicu 3. stoljeća, u vrijeme kad je Rimsko Carstvo bilo na pragu svoga zalaška, oslabljeno građanskim ratovima i prodorom barbari. Obrambeni je sustav bio dio vojne krajine sve do početka 5. stoljeća. Izgled pojedinačnih zidova bio je takav da su se maksimalno prilagođavali prirodnom obliku terena i tako koristili nje-

gov obrambeni potencijal. Danas upotrebljavamo izraz Claustra Alpium Iuliarum, odnosno „zatvarač Julijskih Alpa“, a prvi ga je upotrijebio visoki službenik, priatelj cara Juliana Apostata, rimski povjesničar Amijan Marcellin (Ammianus Marcellinus).

Ostatke obrambenog sustava Claustra Alpium Iuliarum možemo slijediti od Rijeke u Hrvatskoj (antička Tarsatica) preko zapadne Slovenije do Julijskih Alpa. Točnije, ide od Rijeke preko Jelenja i nastavlja do Babnog polja, iznad Vrhnike, preko Lanišća te završava u Zarakovcu kod Cernogna. zajedno s prekidima, sustav je dug približno 130 kilometara. Danas znamo da više od 30 kilometara arheoloških ostataka obrambenih zidova s više od 100 kula. Pojedinačni zidovi su široki do dva metra. Sustav obuhvaća 4 tvrđave i 4 utvrde. U središtu utvrđene Tarsatike nalazi se zgrada vojnog zapovjedništva, pod nazivom Principij (Principia). Nešto više arheoloških nalaza iskopano je na najvažnijim dijelovima obrambenog sustava, između kojih se nalazi tvrđava Ad Pirum i Principij. Pronadene su keramičke posude i fibule, kopče pojasa i različito oruđe i oružje. Obrambeni zid Jelenje na Grobničkom polju nalazi se približno 6 km sjeverno od Rijeke u blizini Studene i Klane. Očuvan je s tri kule dužine približno 5380 m. Ostaci obrambenog zida svojim srednjim dijelom prolaze točno po današnjoj državnoj granici između Slovenije i Hrvatske, između naselja Babno polje i Prezid. Na mjestu graničnog prijelaza ostaci su uništeni. Dužina tog dijela obrambenog zida iznosi približno 2800 m.

(nastavlja se)

nakon probijanja limesa na Dunavu.

Ostaci obrambenih struktura Claustra najvećim se dijelom protežu područjima današnje Hrvatske i Slovenije, a manji se segmenti bedema pojavljuju na području današnje Italije i Austrije. U Hrvatskoj je glavnina obrambenih struktura bila vezana uz lučki grad Tarsatiku (Rijeka) u kojoj se nalazilo i vojno zapovjedništvo (principij) južnog sektora ovog obrambenog sustava. Obrambeni se zidovi, podijeljeni u segmente, protežu kilometrima prema sje-

veru, a uz grad su bile izgrađene i nadzorne utvrde. Južni sektor sustava izgrađen je s ciljem zatvaranja važne prometnice koja je iz Dalmacije, preko Tarsatike i Tergesta vodila prema Akvileji (dakle preko Rijeke i Trsta do Akvileje, današnjeg Ogleja u talijanskoj provinciji Udine) Na području Hrvatske pronalazimo segment obrambenih zidova kod naselja Prezid, izgrađen s ciljem zatvaranja prirodnog prolaza koji je iz smjera istoka vodio prema drugoj važnoj komunikaciji, cesti Emona (Ljubljana)